

OCENA FUNKCJONALNA W EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ

ZAŁOŻENIA TEORETYCZNE I PROCEDURA STOSOWANIA
KWESTIONARIUSZA SZKOLNEJ OCENY FUNKCJONALNEJ

ZENON GAJDZICA, EDYTA WIDAWSKA
STANISŁAWA BYRA, EWA DOMAGAŁA-ZYŚK
BEATA JACHIMCZAK, RADOSŁAW PIOTROWICZ

Ocena funkcjonalna w edukacji włączającej

**ZAŁOŻENIA TEORETYCZNE I PROCEDURA STOSOWANIA
KWESTIONARIUSZA SZKOLNEJ OCENY FUNKCJONALNEJ**

Zenon Gajdzica, Edyta Widawska,
Stanisława Byra, Ewa Domagała-Zyśk,
Beata Jachimczak, Radosław Piotrowicz

Katowice–Kraków 2024

Publikacja opracowana w ramach zadania zleconego pn. Organizacja i realizacja *Projektu innowacyjno-wdrożeniowego w zakresie oceny funkcjonalnej*.

Projekt realizowany na podstawie umowy nr MEiN/2022/DWEW/1070, w okresie od 27 kwietnia 2022 r. do 31 grudnia 2023 r. finansowany z środków Ministerstwa Edukacji i Nauki; od 1 stycznia do 30 kwietnia 2024 r. finansowany z środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego i nadzorowany merytorycznie przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Koszty wydania niniejszej publikacji zostały dofinansowane przez AT Wydawnictwo z siedzibą w Krakowie.

ISBN: 978-83-66445-36-9

<https://doi.org/10.59862/iOefuiwp3jey>

CC-BY-NC-ND-4.0

Proponowana forma cytowania:

Gajdzica Z., Widawska E., Byra S., Domagała-Zyśk E., Jachimczak B., Piotrowicz R. (2024). Ocena funkcjonalna w edukacji włączającej – założenia teoretyczne i procedura stosowania Kwestionariusza Szkolnej Oceny Funkcjonalnej. Katowice–Kraków: AT Wydawnictwo.

Niniejsza publikacja jest przedrukiem fragmentu monografii wieloautorskiej:

Gajdzica Z., Widawska E., Byra S., Domagała-Zyśk E., Jachimczak B., Piotrowicz R., Neroj E., (2024). Ocena funkcjonalna w szkole dla każdego – założenia, pomiar, zastosowanie. Katowice–Kraków: AT Wydawnictwo.

AT Wydawnictwo

www.atwydawnictwo.pl

• Spis treści

Wstęp	4
Założenia teoretyczne i proces konstruowania narzędzia	6
Zastosowanie Kwestionariusza Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF)	10
Wersje narzędzia	10
▶ Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej dla osób uczących się w klasach I–III szkoły podstawowej (KSzOF-I-III).	11
▶ Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej dla osób uczących się w klasach IV–VI szkoły podstawowej (KSzOF-IV-VI).	16
▶ Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej dla osób uczących się w klasach VII–VIII szkoły podstawowej (KSzOF-VII-VIII)	21
▶ Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej dla osób uczących się w szkołach ponadpodstawowych (KSzOF-SPP)	26
Normy stenowe – z uwzględnieniem wieku osób badanych	31
Procedura przebiegu Szkolnej Oceny Funkcjonalnej	34
▶ Etap 1. Czynności wstępne	36
▶ Etap 2. Obserwacja funkcjonalna	36
▶ Etap 3. Spotkanie Zespołu Konsultacyjnego	37
▷ Etap 3a. Wspólne rozumienie sytuacji osoby uczącej się.	37
▷ Etap 3b. Ustalenie planu wsparcia edukacyjno-specjalistycznego	38
▶ Etap 4. Monitorowanie przebiegu wsparcia	39
▶ Etap 5. Ewaluacja planu wsparcia edukacyjno-specjalistycznego	39
Bibliografia	40

Wstęp

Jedną z szerszych definicji edukacji włączającej określa ją jako fundamentalne ludzkie prawo i proces systematycznych reform edukacji ukierunkowanych na eliminowanie barier, umożliwiający wszystkim uczniom uczestniczenie w doświadczeniach edukacyjnych i środowisku uczenia się z rówieśnikami w tym samym wieku (Graham, 2024). Urzeczywistnienie tego prawa wymaga wielu działań wspierających szkołę, szczególnie te ogólnodostępne. To w nich obowiązek szkolny realizuje zdecydowana większość uczniów z orzeczoną potrzebą kształcenia specjalnego, a niespełna jedna trzecia wszystkich uczniów objęta jest wsparciem psychologiczno-pedagogicznym (*Model edukacji dla wszystkich*, 2020). Tak liczna obecność uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w placówkach ogólnodostępnych stanowi wyzwanie dla każdej szkoły. Jak pokazują doniesienia z badań, nauczyciele nie czują się przygotowani do pracy w grupach zróżnicowanych (Chrzanowska, 2019; Gajdzica, 2020), niewystarczające są także ich kompetencje diagnostyczne (Skibska, Borzęcka, Twaróg-Kanus, 2020). Tymczasem jednym z podstawowych ich zadań jest poznawanie i ocenianie potrzeb uczniów – to działanie wpisane w codzienną pracę wychowawcy/nauczyciela oraz immanentny element każdego procesu dydaktyczno-wychowawczego i terapeutycznego.

Możliwie najwcześniejsza i najtrafniejsza ocena potrzeb dziecka/osoby uczącej się pozwala na zidentyfikowanie barier w jego rozwoju oraz zaplanowanie wsparcia. Te dwa procesy należą do kluczowych w organizowaniu rozwoju wszystkich osób uczących się, choć w tradycji pedagogicznej niesłusznie odnoszone są przede wszystkim do dzieci i młodzieży obejmowanej wsparciem psychologiczno-pedagogicznym. Realizacja zadań w zakresie możliwie wczesnej oceny funkcjonowania wymaga odpowiednich, wystandaryzowanych narzędzi. Jednym z nich jest zaprezentowany w dalszej części publikacji Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF).

Narzędzie to powstało w wyniku działań podejmowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej (wcześniej Ministerstwo Edukacji i Nauki) zmierzających do uporządkowania realizowanego w systemie edukacji procesu diagnozy/oceny dzieci i uczniów, i jest pokłosiem wcześniejszych jego wersji (Domagała-Zyśk i in., 2022).

Przekazujemy KSzOF z przekonaniem, że jest to narzędzie proste w użyciu. Jego wykorzystywanie nie wymaga szczególnych kompetencji diagnostycznych – ważna jest przede wszystkim gruntowna znajomość osoby uczącej się oraz wiedza wpisująca się w podstawowy kanon kompetencji każdego nauczyciela. Jesteśmy przekonani, że KSzOF będzie stanowił pomoc dla każdego nauczyciela w procesie oceny potrzeb uczniów, a w konsekwencji stanie się narzędziem ułatwiającym codzienną pracę.

funkcjonalnej na każdym etapie kształcenia (klasy I–III, klasy IV–VI, klasy VII–VIII, szkoły ponadpodstawowe). Nadano mu nazwę Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF). Uwzględnione w nim twierdzenia tworzyły dziewięć obszarów funkcjonowania opisanych w modelu Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF):

- Uczenie się i stosowanie wiedzy;
- Ogólne zadania i obowiązki;
- Porozumiewanie się;
- Motoryka, poruszanie się, w tym mobilność i aktywność manualna;
- Dbanie o siebie, samoobsługa i samodzielność;
- Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie;
- Życie domowe;
- Edukacja szkolna;
- Życie w społeczności lokalnej.

Niemniej liczba składających się na nie twierdzeń w KSzOF była znacznie mniejsza, a ich treść, po wnikliwej dyskusji, zawężono w celu uzyskania większej jednoznaczności i usprawniania oceny konkretnych aktywności czy zachowań. Ponadto włączone do KSzOF twierdzenia oceniane były na odmiennej niż w Arkuszu Obserwacji Ucznia (AOU) skali. W Arkuszu Obserwacji Ucznia (Domagała-Zysk i in., 2022) zaproponowano następującą skalę do oceny występowania danych zachowań: *tak; tak, gdy otrzymuje wsparcie drugiej osoby; tak, gdy otrzymuje wsparcie techniczne; tak, gdy otrzymuje więcej czasu oraz nie*. W badaniach eksperymentalnych zastosowano natomiast następujące opcje odpowiedzi: *tak, nie, czasami*.

Badania eksperymentalną wersją KSzOF przeprowadzono wśród 3593 uczniów, zgodnie z założeniami ICF w wymienionych wyżej dziewięciu obszarach funkcjonowania. Grupa badanych obejmowała 864 uczniów z klas I–III, 911 uczniów z klas IV–VI, 842 uczniów z klas VII–VIII oraz 976 uczniów ze szkół ponadpodstawowych. Uzyskane w badaniach rezultaty potwierdziły dobre właściwości psychometryczne tego narzędzia pomiarowego, uzasadniające jego użyteczność diagnostyczną na wszystkich etapach kształcenia. Stwierdzono satysfakcjonujące wskaźniki rzetelności dla każdej wersji KSzOF.

Podjęta dyskusja nad efektami sprawdzającymi właściwość psychometryczne narzędzia dostarczyła dodatkowych przesłanek do jego udoskonalenia, głównie w ramach zawartości treściowej niektórych twierdzeń oraz zastosowanej skali oceniania. W rezultacie, dokonano kolejnych modyfikacji,

głównie w obszarach funkcjonowania: Ogólne zadania i obowiązki; Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie; Życie domowe; Edukacja szkolna oraz Życie w społeczności lokalnej. Zmieniono również skalę, według której dokonywana jest ocena aktywności osoby uczącej się, składających się na poszczególne obszary funkcjonowania. Zamiast opcji: *tak, nie, czasami*, zastosowano 5-punktową skalę, gdzie 1 oznacza *w niewielkim stopniu*, a 5 oznacza *w bardzo dużym stopniu*.

Ostateczna wersja KSzOF została sprawdzona w kolejnych badaniach w grupie 3838 uczniów – kwestionariusz wypełniany przez nauczycieli oraz 1397 uczniów – kwestionariusz wypełniany przez rodziców (klasy I-III: 998 badanych – kwestionariusz wypełniany przez nauczycieli, 343 badanych – kwestionariusz wypełniany przez rodziców; klasy IV-VI: 983 badanych – kwestionariusz wypełniany przez nauczycieli oraz 356 badanych – kwestionariusz wypełniany przez rodziców; klasy VII-VIII – 876 badanych – kwestionariusz wypełniany przez nauczycieli i 348 badanych – kwestionariusz wypełniany przez rodziców; szkoły ponadpodstawowe: 981 badanych – kwestionariusz wypełniany przez nauczycieli oraz 350 badanych – kwestionariusz wypełniany przez rodziców. Pod względem psychometrycznym sprawdzono narzędzie zarówno w grupie nauczycieli, jak i rodziców, co zwiększa użyteczność diagnostyczną zaproponowanego KSzOF.

Każdą wersję Kwestionariusza Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF) (klasy I-III, IV-VI, VII-VIII, szkoły ponadpodstawowe: dalej SPP) przeanalizowano z wykorzystaniem statystyk opisowych, pod kątem rzetelności (obliczono wskaźniki alpha Cronbacha) oraz trafności kryterialnej (ustalono wskaźniki korelacji z pomiarami, które w założeniu powinny wiązać się z rezultatami KSzOF). Wszystkie analizy przeprowadzono w obu grupach: nauczycieli oraz rodziców. Porównania rezultatów w poszczególnych obszarach funkcjonowania oraz wyniku ogólnego KSzOF dokonano za pomocą testu t-Studenta dla danych niezależnych. Z kolei, by porównać wyniki uzyskane w poszczególnych obszarach funkcjonowania obliczono M_j – średnią jednostkową – dzieląc ogólny wynik danego obszaru funkcjonowania przez liczbę tworzących go twierdzeń. Taki zabieg obliczeniowy jest konieczny ze względu na zróżnicowaną liczbę twierdzeń składających się na poszczególne obszary funkcjonowania osoby uczącej się. Im wyższy wynik w danym obszarze funkcjonowania, tym mniejsze problemy osoby uczącej się są obserwowane przez nauczyciela lub rodzica. Natomiast niższe wyniki sygnalizują zaznaczające się trudności w danej sferze.

Obliczono także ogólny wynik dla całego kwestionariusza. Był to ostatni etap analityczny – przełożenie wyników surowych na skalę stenową dla wyniku ogólnego dla każdej wersji KSzOF. Procedura takiego przeliczenia wyników pozwala na ustalenie wyniku niskiego, przeciętnego oraz wysokiego.

Zastosowanie Kwestionariusza Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF)

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF) jest narzędziem służącym do określenia zakresu zachowań osoby uczącej się w obszarze aktywności i uczestniczenia w procesie szkolnej oceny funkcjonalnej. Składa się z czterech wersji przeznaczonych dla osób uczących się w szkole podstawowej w klasach I–III, IV–VI i VIII–VIII oraz w szkołach ponadpodstawowych (SPP). Może być wykorzystywany przez nauczyciela (dobrze znającego osobę uczącą się) oraz rodzica. Sprawdzone właściwości psychometryczne, zarówno w przypadku użytkowania narzędzia przez nauczyciela, jak i rodzica, potwierdzają ich rzetelność i trafność. Wyniki uzyskane za pomocą KSzOF (wynik ogólny oraz wyniki w poszczególnych obszarach funkcjonowania) mogą stanowić wstępne informacje o trudnościach doświadczanych przez osobę uczącą się w konkretnych aktywnościach/zachowaniach (lub braku takich wyzwań). Badania zespołów klasowych z wykorzystaniem KSzOF mogą dostarczać tzw. rezultatów przesiewowych, orientujących na zidentyfikowanie osób uczących się, których funkcjonowanie, po pogłębionym rozpoznaniu, będzie wymagało wsparcia.

Wersje narzędzia

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF) występuje w czterech wersjach: dla osób uczących się w szkole podstawowej: KSzOF-I-III dla klas I–III (52 twierdzenia), KSzOF-IV-VI dla klas IV–VI (52 twierdzenia), KSzOF-VII-VIII dla klas VII–VIII (50 twierdzeń) oraz KSzOF-SPP przeznaczony do badań w szkołach ponadpodstawowych (54 twierdzenia). Wszystkie wersje KSzOF zostały sprawdzone pod względem psychometrycznym w badaniu prowadzonym przez nauczycieli oraz rodziców.

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej dla osób uczących się w klasach I–III szkoły podstawowej (KSzOF-I-III)

(Z. Gajdzica, E. Widawska, S. Byra, E. Domagała-Zyśk, B. Jachimczak, R. Piotrowicz 2024)

Instrukcja:

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF-I-III) jest narzędziem służącym do rozpoznania możliwości i potrzeb osób w zakresie ich aktywności oraz uczestniczenia w różnych sytuacjach, w których mogą znajdować się osoby w ich wieku. Oceniane aktywności mieszczą się w dziewięciu obszarach wskazanych jako kluczowe dla aktywności i uczestnictwa w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF). Osoba wypełniająca arkusz ocenia aktywności **po uprzedniej kilkutygodniowej obserwacji** funkcjonowania wskazanej osoby uczącej się. W kwestionariuszu należy zaznaczyć, w jakim stopniu dane zachowanie (aktywność) występuje, z wykorzystaniem następującej skali: 1 (w niewielkim stopniu) 2 3 4 5 (w bardzo dużym stopniu).

Obszar 1. Uczenie się i stosowanie wiedzy							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
1	skupia uwagę wzrokową na osobach, nowym obiekcie, sytuacji	1	2	3	4	5	d110
2	uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela/nauczycielki, kolegów/koleżanek, innych osób z otoczenia	1	2	3	4	5	d115
3	recytuje wiersze, śpiewa piosenki, powtarza opowiadania/bajki dla dzieci	1	2	3	4	5	d135
4	rozpoznaje i nazywa wszystkie litery alfabetu	1	2	3	4	5	d140
5	potrafi dzielić wyrazy na głoski, poprawnie wyróżnia i nazywa głoski na początku, w środku i na końcu wyrazu	1	2	3	4	5	d140
6	kopiuje litery, cyfry, kształty, złożone wzory figur	1	2	3	4	5	d145
7	liczy obiekty w zakresie poznanym na lekcjach edukacji matematycznej	1	2	3	4	5	d150

8	posługuje się liczbami i symbolami matematycznymi w celu rozwiązania zadania	1	2	3	4	5	d150
9	uczy się samodzielnego wykonywania nowych czynności i zadań, wykorzystuje różne strategie uczenia się	1	2	3	4	5	d155
10	formułuje pojęcia i posługuje się nimi	1	2	3	4	5	d163
11	zapisuje litery, cyfry i symbole z pamięci	1	2	3	4	5	d170
12	samodzielnie pisze zdania i teksty w celu przekazania informacji	1	2	3	4	5	d170
13	wykonuje obliczenia z użyciem reguł matematycznych	1	2	3	4	5	d172
14	eksperymentuje, szuka rozwiązań, samodzielnie dochodzi do wiedzy i umiejętności	1	2	3	4	5	d175
15	podejmuje decyzje, dokonuje wyboru spośród różnych możliwości	1	2	3	4	5	d177

Obszar 2. Ogólne zadania i obowiązki

Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
16	doprowadza wykonanie zadania do końca	1	2	3	4	5	d210
17	wykonuje kilka zadań kolejno lub równocześnie	1	2	3	4	5	d220
18	wykonuje codzienne obowiązkowe czynności stosownie do wieku	1	2	3	4	5	d230
19	rozumie i akceptuje konieczne modyfikacje planu dnia, spowodowane bieżącymi potrzebami i wydarzeniami	1	2	3	4	5	d230
20	radzi sobie ze stresem podczas występów szkolnych, odpowiedzi, klasówki, egzaminu	1	2	3	4	5	d240
21	prosi inne osoby o wsparcie w sytuacjach trudnych	1	2	3	4	5	d240

Obszar 3. Porozumiewanie się							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
22	rozumie i wykonuje prostą instrukcję słowną wykonania czegoś	1	2	3	4	5	d310
23	rozumie znaczenie naturalnych lub umownych gestów (np. palec na ustach jako <i>cisza!</i>)	1	2	3	4	5	d315
24	rozumie sens często stosowanych oznaczeń i symboli	1	2	3	4	5	d315
25	chętnie zabiera głos w obecności osób znanych, bliskich, w kontakcie z rówieśnikami	1	2	3	4	5	d330
26	opowiada o tym, co się wydarzyło, dzieje się, wydarzy się w przeszłości	1	2	3	4	5	d350
27	za pomocą gestów i mimiki potrafi zwrócić na siebie czyjąś uwagę, domagać się czegoś, wyrazić swoje emocje i oczekiwania	1	2	3	4	5	d335
28	potrafi napisać krótki tekst w celu przekazania informacji	1	2	3	4	5	d345
29	nawiązuje i kontynuuje rozmowę z drugą osobą, przestrzegając zasad dialogu	1	2	3	4	5	d350

Obszar 4. Motoryka, poruszanie się – w tym mobilność i aktywność manualna							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
30	wykonuje skoordynowane czynności posługiwania się przedmiotami, przyborami i narzędziami	1	2	3	4	5	d440
31	kontroluje swoją pozycję ciała podczas wykonywanych zadań i czynności	1	2	3	4	5	d450
32	chodzi, biega w sposób płynny i skoordynowany	1	2	3	4	5	d450
33	sprawnie porusza się po klasie i poza nią na terenie szkoły	1	2	3	4	5	d450

Obszar 5. Dbanie o siebie, samoobsługa i samodzielność						
Osoba ucząca się:	1	2	3	4	5	Kod ICF
34	dba o higienę osobistą					d510
35	korzysta z toalety, także w miejscach innych niż w domu					d530
36	respektuje zasady bezpieczeństwa na terenie szkoły i w domu					d570
37	potrafi sygnalizować pogorszenie stanu zdrowia i prosić o pomoc, gdy czuje się źle					d570

Obszar 6. Życie domowe						
Osoba ucząca się:	1	2	3	4	5	Kod ICF
38	utrzymuje porządek w swoim otoczeniu					d640
39	pomaga w drobnych pracach domowych					d640

Obszar 7. Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie						
Osoba ucząca się:	1	2	3	4	5	Kod ICF
40	okazuje szacunek i serdeczność w relacjach z innymi ludźmi					d710
41	konstruktywnie reaguje na pozytywne i negatywne informacje dotyczące jej osoby					d710
42	jest tolerancyjna i akceptująca w relacjach z rówieśnikami					d710
43	kontroluje swoje emocje w relacjach z rówieśnikami					d720
44	utrzymuje i kontroluje wzajemne kontakty z osobami dorosłymi i rówieśnikami w sposób odpowiedni do sytuacji i akceptowalny społecznie					d750
45	reaguje na niebezpieczeństwo w sytuacji kontaktu z osobami nieznanymi					d730
46	nawiązuje i utrzymuje kontakty z rówieśnikami w klasie lub miejscu zamieszkania					d750
47	utrzymuje relacje z członkami rodziny innymi niż rodzice					d760

Obszar 8. Edukacja szkolna							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
48	realizuje obowiązek szkolny – regularnie uczestniczy w zajęciach szkolnych	1	2	3	4	5	d820
49	współpracuje z rówieśnikami w szkole	1	2	3	4	5	d820
50	w razie odczuwania trudności w uczeniu się prosi o pomoc nauczyciela lub inną osobę	1	2	3	4	5	d820

Obszar 9. Życie w społeczności lokalnej							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
51	uczestniczy w swobodnych grach i zabawach pozalekcyjnych	1	2	3	4	5	d920
52	bierze udział w zorganizowanych zajęciach pozalekcyjnych	1	2	3	4	5	d920

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej dla osób uczących się w klasach IV–VI szkoły podstawowej (KSzOF-IV-VI)

(Z. Gajdzica, E. Widawska, S. Byra, E. Domagała-Zyśk, B. Jachimczak, R. Piotrowicz 2024)

Instrukcja:

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF-IV-VI) jest narzędziem służącym do rozpoznania możliwości i potrzeb osób uczących się w zakresie ich aktywności oraz uczestniczenia w różnych sytuacjach, w których mogą znajdować się osoby w ich wieku. Oceniane aktywności mieszczą się w dziewięciu obszarach wskazanych jako kluczowe dla aktywności i uczestnictwa w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF). Osoba wypełniająca arkusz ocenia aktywności **po uprzedniej kilkutygodniowej obserwacji** funkcjonowania wskazanego ucznia/uczennicy. W kwestionariuszu należy zaznaczyć, w jakim stopniu dane zachowanie (aktywność) występuje, z wykorzystaniem następującej skali: 1 (w niewielkim stopniu) 2 3 4 5 (w bardzo dużym stopniu).

Obszar 1. Uczenie się i stosowanie wiedzy							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
1	skupia uwagę wzrokową na nowym obiekcie, interesującej sytuacji	1	2	3	4	5	d110
2	rozpoznaje i interpretuje treść prezentowaną w sposób graficzny: obrazki, zdjęcia, wykresy, mapy	1	2	3	4	5	d110
3	uważnie słucha wypowiedzi nauczycieli, rówieśników/rówieśniczek i innych osób z otoczenia	1	2	3	4	5	d115
4	odróżnia informacje prawdziwe od zmyślonych	1	2	3	4	5	d132
5	opisuje sytuacje, uczucia i zachowania różnych osób	1	2	3	4	5	d133
6	tworzy proste historie, opowiadania	1	2	3	4	5	d133
7	uczy się samodzielnego wykonywania nowych czynności i zadań, wykorzystuje różne strategie uczenia się	1	2	3	4	5	d155

8	formułuje pojęcia i posługuje się nimi	1	2	3	4	5	d163
9	uzasadnia swoje sądy w sposób logiczny	1	2	3	4	5	d163
10	analizuje i interpretuje czytany tekst	1	2	3	4	5	d166
11	zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi na określony temat w zakresie prostych form tekstowych	1	2	3	4	5	d170
12	wykorzystuje algorytmy działań pisemnych oraz strategie rachunku pamięciowego w zakresie poznanym na lekcjach edukacji matematycznej	1	2	3	4	5	d172
13	potrafi dostrzegać problemy w swoim otoczeniu	1	2	3	4	5	d175
14	podejmuje decyzje, dokonuje wyboru spośród różnych możliwości	1	2	3	4	5	d177

Obszar 2. Ogólne zadania i obowiązki

Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
15	doprowadza wykonanie zadania do końca	1	2	3	4	5	d210
16	wykonuje i doprowadza do końca wiele działań równocześnie	1	2	3	4	5	d220
17	wykonuje codzienne obowiązkowe czynności stosownie do wieku	1	2	3	4	5	d230
18	rozumie i akceptuje konieczne modyfikacje planu dnia	1	2	3	4	5	d230
19	radzi sobie ze stresem związanym z wykonywaniem codziennych zadań	1	2	3	4	5	d240
20	sygnalizuje potrzebę wsparcia i szuka pomocy innych osób w sytuacjach trudnych	1	2	3	4	5	d240

Obszar 3. Porozumiewanie się

Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
21	rozumie kierowane do niej złożone komunikaty ustne i reaguje na nie	1	2	3	4	5	d310
22	rozumie znaczenie specyficznych, umownych gestów	1	2	3	4	5	d315

23	rozumie dosłowne i przerośne znaczenia czytanych przez siebie tekstów, także zawierających metafory	1	2	3	4	5	d325
24	wypowiada się na temat konkretnych sytuacji „tu i teraz”	1	2	3	4	5	d330
25	wypowiada się w odniesieniu do rzeczy, zdarzeń i zjawisk, wychodząc poza aktualny kontekst „tu i teraz”	1	2	3	4	5	d330
26	za pomocą gestów i mimiki potrafi zwrócić na siebie czyjąś uwagę	1	2	3	4	5	d335
27	pisze prosty tekst składający się z przynajmniej 5 zdań sensownych, zrozumiałych i powiązanych ze sobą	1	2	3	4	5	d345
28	nawiązuje i kontynuuje rozmowę z drugą osobą, wymienia z nią swoje myśli i poglądy	1	2	3	4	5	d350

Obszar 4. Motoryka, poruszanie się – w tym mobilność i aktywność manualna

Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
29	używa rąk do wykonywania czynności precyzyjnych	1	2	3	4	5	d440
30	chodzi, biega w sposób płynny i skoordynowany	1	2	3	4	5	d450

Obszar 5. Dbanie o siebie, samoobsługa i samodzielność

Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
31	dba o higienę osobistą	1	2	3	4	5	d510
32	podejmuje aktywności prozdrowotne	1	2	3	4	5	d570
33	respektuje zasady bezpieczeństwa na terenie szkoły i poza nią	1	2	3	4	5	d570
34	sygnalizuje pogorszenie stanu zdrowia i prosi o pomoc w razie potrzeby	1	2	3	4	5	d570

Obszar 6. Życie domowe							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
35	utrzymuje porządek w swoim otoczeniu za pomocą sprzętu gospodarstwa domowego	1	2	3	4	5	d640
36	wykonuje obowiązki związane z prowadzeniem gospodarstwa domowego stosowne do wieku	1	2	3	4	5	d640

Obszar 7. Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
37	okazuje szacunek i serdeczność w relacjach z innymi ludźmi	1	2	3	4	5	d710
38	konstruktywnie reaguje na pozytywne i negatywne informacje dotyczące jego osoby, wykonywanych zadań	1	2	3	4	5	d710
39	w relacjach z rówieśnikami jest tolerancyjna i akceptująca	1	2	3	4	5	d710
40	kontroluje swoje emocje w relacjach z rówieśnikami	1	2	3	4	5	d720
41	kontroluje swoje zachowanie podczas kontaktów interpersonalnych	1	2	3	4	5	d720
42	potrafi uzyskać informację od nieznanego osoby	1	2	3	4	5	d730
43	potrafi reagować podczas dostrzeganego niebezpieczeństwa w sytuacji kontaktu z osobami nieznanymi	1	2	3	4	5	d730
44	nawiązuje i utrzymuje kontakty z nauczycielami, wychowawcami, terapeutami/ z pracownikami szkoły	1	2	3	4	5	d740
45	nawiązuje i utrzymuje kontakty z rówieśnikami w klasie lub miejscu zamieszkania	1	2	3	4	5	d750
46	utrzymuje relacje z członkami rodziny innymi niż rodzice	1	2	3	4	5	d760

Obszar 8. Edukacja szkolna							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
47	realizuje obowiązek szkolny, regularnie uczestniczy w zajęciach szkolnych	1	2	3	4	5	d820
48	wypełnia obowiązki wynikające z roli ucznia	1	2	3	4	5	d820
49	podejmuje relacje z rówieśnikami: nawiązuje trwałe relacje koleżeńskie, jest aktywnym członkiem grupy rówieśniczej, potrafi współpracować w grupie na zajęciach lekcyjnych	1	2	3	4	5	d820
50	w razie odczuwania trudności w uczeniu się prosi o pomoc nauczyciela lub inną osobę	1	2	3	4	5	d820

Obszar 9. Życie w społeczności lokalnej							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
51	inicjuje zajęcia pozalekcyjne	1	2	3	4	5	d920
52	ma hobby, które wymaga aktywności i twórczości	1	2	3	4	5	d920

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej dla osób uczących się w klasach VII–VIII szkoły podstawowej (KSzOF-VII-VIII)

(Z. Gajdzica, E. Widawska, S. Byra, E. Domagała-Zyśk, B. Jachimczak, R. Piotrowicz 2024)

Instrukcja:

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF-VII-VIII) jest narzędziem służącym do rozpoznania możliwości i potrzeb osób w zakresie ich aktywności oraz uczestniczenia w różnych sytuacjach, w których mogą znajdować się osoby w ich wieku. Oceniane aktywności mieszczą się w dziewięciu obszarach wskazanych jako kluczowe dla aktywności i uczestnictwa w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF). Osoba wypełniająca arkusz ocenia aktywności **po uprzedniej kilkutygodniowej obserwacji** funkcjonowania wskazanego ucznia/uczennicy. W kwestionariuszu należy zaznaczyć, w jakim stopniu dane zachowanie (aktywność) występuje, z wykorzystaniem następującej skali: 1 (w niewielkim stopniu) 2 3 4 5 (w bardzo dużym stopniu).

Obszar 1. Uczenie się i stosowanie wiedzy							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
1	skupia uwagę wzrokową na nowym obiekcie, interesującej sytuacji	1	2	3	4	5	d110
2	rozpoznaje i interpretuje treść prezentowaną w sposób graficzny: obrazki, zdjęcia, wykresy, mapy	1	2	3	4	5	d115
3	uważnie słucha oraz prawidłowo odbiera wypowiedzi nauczycieli, rówieśników, innych osób z otoczenia	1	2	3	4	5	d115
4	odróżnia informacje prawdziwe od zmyślonych	1	2	3	4	5	d132
5	opisuje sytuacje, uczucia i zachowania różnych osób	1	2	3	4	5	d170
6	tworzy różnorodne wypowiedzi pisemne, uwzględniając ich charakterystyczne cechy	1	2	3	4	5	d170
7	podjekuje współpracę z innymi w zakresie aktywności myślowej	1	2	3	4	5	d163

8	uzasadnia swoje sądy w sposób logiczny	1	2	3	4	5	d163
9	analizuje i interpretuje czytany tekst	1	2	3	4	5	d166
10	wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym	1	2	3	4	5	d166
11	dostrzega złożone problemy w swoim otoczeniu	1	2	3	4	5	d175
12	wybiera aktywności, zadania, sposób działania spośród kilku możliwości	1	2	3	4	5	d175

Obszar 2. Ogólne zadania i obowiązki

Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
13	organizuje sposób i warunki do wykonania podjętego zadania	1	2	3	4	5	d210
14	doprowadza zadanie do końca	1	2	3	4	5	d210
15	wykonuje codzienne obowiązkowe czynności stosownie do wieku	1	2	3	4	5	d230
16	rozumie i akceptuje konieczne modyfikacje planu dnia, spowodowane bieżącymi potrzebami i wydarzeniami	1	2	3	4	5	d230
17	właściwie gospodaruje czasem, by wykonać przewidziane planem dnia czynności	1	2	3	4	5	d230
18	radzi sobie ze stresem związanym z wykonywaniem codziennych zadań	1	2	3	4	5	d240
19	sygnalizuje potrzebę wsparcia i szuka pomocy innych osób w sytuacjach trudnych	1	2	3	4	5	d240

Obszar 3. Porozumiewanie się

Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
20	rozumie kierowane do niej złożone komunikaty ustne i reaguje na nie	1	2	3	4	5	d310
21	rozumie komunikaty przekazane w sposób niewerbalny za pomocą mowy ciała i reaguje na nie	1	2	3	4	5	d315

22	rozumie dosłowne i przenośne znaczenia czytanych przez siebie tekstów, także zawierających metafory	1	2	3	4	5	d325
23	wypowiada się na temat konkretnych sytuacji „tu i teraz”	1	2	3	4	5	d330
24	wypowiada się w odniesieniu do rzeczy, zdarzeń i zjawisk, wychodząc poza aktualny kontekst „tu i teraz”, relacjonuje zdarzenia, przeżycia, opowiada historie bogate w szczegóły	1	2	3	4	5	d330
25	wyraża niewerbalnie swoją aprobatę lub jej brak	1	2	3	4	5	d335
26	pisze tekst składający się z przynajmniej 10–12 zdań sensownych, zrozumiałych i powiązanych ze sobą	1	2	3	4	5	d345
27	nawiązuje i kontynuuje rozmowę z drugą osobą, znajomą lub obcą, wymienia z nią swoje myśli i poglądy	1	2	3	4	5	d350

Obszar 4. Motoryka, poruszanie się – w tym mobilność i aktywność manualna

Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
28	wykonuje czynności precyzyjne, wymagające sprawności manualnej	1	2	3	4	5	d440
29	chodzi, biega w sposób płynny i skoordynowany	1	2	3	4	5	d450

Obszar 5. Dbanie o siebie, samoobsługa i samodzielność

Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
30	dba o higienę osobistą	1	2	3	4	5	d510
31	podjmuje aktywności prozdrowotne	1	2	3	4	5	d510
32	respektuje zasady bezpieczeństwa na terenie szkoły i poza nią	1	2	3	4	5	d570
33	sygnalizuje pogorszenie stanu zdrowia i prosi o pomoc w razie potrzeby	1	2	3	4	5	d570

Obszar 6. Życie domowe							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
34	utrzymuje porządek w swoim otoczeniu za pomocą sprzętu gospodarstwa domowego	1	2	3	4	5	d640
35	wypełnia obowiązki związane z prowadzeniem gospodarstwa domowego stosowne do wieku	1	2	3	4	5	d640

Obszar 7. Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
36	okazuje szacunek i serdeczność w relacjach z innymi ludźmi	1	2	3	4	5	d710
37	konstruktywnie reaguje na pozytywne i negatywne informacje dotyczące jej osoby, wykonywanych zadań	1	2	3	4	5	d710
38	kontroluje swoje emocje w relacjach z rówieśnikami	1	2	3	4	5	d720
39	kontroluje swoje zachowanie podczas kontaktów interpersonalnych	1	2	3	4	5	d720
40	potrafi uzyskać informację od nieznanego osoby	1	2	3	4	5	d730
41	potrafi reagować na dostrzegane niebezpieczeństwo w sytuacji kontaktu z osobami nieznanymi	1	2	3	4	5	d730
42	nawiązuje i utrzymuje satysfakcjonujące kontakty z nauczycielami, wychowawcami, terapeutami, pracownikami szkoły	1	2	3	4	5	d740
43	nawiązuje i utrzymuje kontakty z rówieśnikami w klasie lub miejscu zamieszkania	1	2	3	4	5	d750
44	utrzymuje relacje z członkami rodziny innymi niż rodzice	1	2	3	4	5	d760

Obszar 8. Edukacja szkolna							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
45	realizuje obowiązek szkolny – regularnie uczestniczy w zajęciach szkolnych	1	2	3	4	5	d820
46	wypełnia obowiązki wynikające z roli ucznia	1	2	3	4	5	d820
47	utrzymuje prawidłowe relacje z rówieśnikami (np. ma trwałe relacje rówieśnicze, w tym przyjacielskie, jest aktywnym członkiem grupy rówieśniczej, potrafi współpracować w grupie na zajęciach lekcyjnych)	1	2	3	4	5	d820
48	w razie odczuwania trudności w uczeniu się prosi o pomoc nauczyciela lub inną osobę	1	2	3	4	5	d820

Obszar 9. Życie w społeczności lokalnej							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
49	inicjuje spotkania pozalekcyjne w gronie kolegów i koleżanek	1	2	3	4	5	d920
50	ma hobby, które wymaga od niej aktywności i twórczości	1	2	3	4	5	d920

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej dla osób uczących się w szkołach ponadpodstawowych (KSzOF-SPP)

(Z. Gajdzica, E. Widawska, S. Byra, E. Domagała-Zyśk, B. Jachimczak, R. Piotrowicz 2024)

Instrukcja:

Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF-SPP) jest narzędziem służącym do rozpoznania możliwości i potrzeb osób w zakresie ich aktywności oraz uczestniczenia w różnych sytuacjach, w których mogą znajdować się osoby w ich wieku. Oceniane aktywności mieszczą się w dziewięciu obszarach wskazanych jako kluczowe dla aktywności i uczestnictwa w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF). Osoba wypełniająca arkusz ocenia aktywności **po uprzedniej kilkutygodniowej obserwacji** funkcjonowania wskazanego ucznia/uczennicy. W kwestionariuszu należy zaznaczyć, w jakim stopniu dane zachowanie (aktywność) występuje, z wykorzystaniem następującej skali: 1 (w niewielkim stopniu) 2 3 4 5 (w bardzo dużym stopniu).

Obszar 1. Uczenie się i stosowanie wiedzy							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
1	skupia uwagę wzrokową na nowym obiekcie, sytuacji	1	2	3	4	5	d110
2	rozpoznaje i interpretuje treść prezentowaną w sposób graficzny: obrazki, zdjęcia, wykresy, mapy	1	2	3	4	5	d110
3	uważnie słucha wypowiedzi nauczycieli, rówieśników, innych osób z otoczenia	1	2	3	4	5	d115
4	odróżnia informacje prawdziwe od zmyślonych	1	2	3	4	5	d132
5	opisuje sytuacje, uczucia i zachowania różnych osób	1	2	3	4	5	d133
6	skupia się na zadaniu i doprowadza je do końca	1	2	3	4	5	d160
7	podejmuje współpracę z innymi w zakresie aktywności myślowej (np. w metodzie dramy, burzy mózgów, mediacjach)	1	2	3	4	5	d163

8	uzasadnia swoje sądy w sposób logiczny	1	2	3	4	5	d163
9	wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, specjalistycznym	1	2	3	4	5	
10	tworzy różnorodne wypowiedzi pisemne, uwzględniając ich charakterystyczne cechy	1	2	3	4	5	d170
11	wykonuje obliczenia, stosuje prawa działań matematycznych	1	2	3	4	5	d172
12	dostrzega złożone problemy w swoim otoczeniu	1	2	3	4	5	d175
13	wybiera najlepsze rozwiązania problemów i stosuje je w praktyce	1	2	3	4	5	d175
14	przewiduje skutki wyborów i decyzji, także w sytuacji konfliktu	1	2	3	4	5	d177
15	wybiera przedmioty, aktywności, zadania, sposoby działania spośród kilku danych możliwości	1	2	3	4	5	d177

Obszar 2. Ogólne zadania i obowiązki

Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
16	organizuje sposób i warunki do wykonania podjętego zadania	1	2	3	4	5	d210
17	doprowadza wykonanie zadania do końca	1	2	3	4	5	d210
18	wykonuje codzienne obowiązkowe czynności stosownie do wieku	1	2	3	4	5	d230
19	rozumie i akceptuje konieczne modyfikacje planu dnia, spowodowane bieżącymi potrzebami i wydarzeniami	1	2	3	4	5	d230
20	właściwie gospodaruje czasem, by wykonać przewidziane planem zajęć czynności	1	2	3	4	5	d230
21	radzi sobie ze stresem związanym z wykonywaniem codziennych zadań	1	2	3	4	5	d240
22	sygnalizuje potrzebę wsparcia i szuka pomocy innych osób w sytuacjach trudnych	1	2	3	4	5	d240

Obszar 3. Porozumiewanie się							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
23	rozumie kierowane do niej złożone komunikaty ustne i reaguje na nie	1	2	3	4	5	d310
24	rozumie komunikaty przekazane w sposób niewerbalny i reaguje na nie	1	2	3	4	5	d315
25	rozumie dosłowne i przenośne znaczenia czytanych przez siebie tekstów, także zawierających metafory	1	2	3	4	5	d235
26	wypowiada się w konkretnych sytuacjach „tu i teraz”	1	2	3	4	5	d330
27	wypowiada się w odniesieniu do rzeczy, zdarzeń i zjawisk, wychodząc poza aktualny kontekst „tu i teraz”	1	2	3	4	5	d330
28	wyraża niewerbalnie swoją aprobatę lub jej brak	1	2	3	4	5	d335
29	pisze dłuższy tekst składający się z co najmniej kilkunastu zdań sensownych, zrozumiałych i powiązanych ze sobą	1	2	3	4	5	d345
30	nawiązuje i kontynuuje rozmowę z drugą osobą, znajomą lub obcą w formie ustnej, wymienia z nią swoje myśli i poglądy	1	2	3	4	5	d350
31	nawiązuje i kontynuuje rozmowę z drugą osobą w formie pisemnej, wymienia z nią swoje myśli i poglądy	1	2	3	4	5	d350

Obszar 4. Motoryka, poruszanie się – w tym mobilność i aktywność manualna							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
32	wykonuje czynności precyzyjne, wymagające sprawności manualnej	1	2	3	4	5	d440
33	chodzi, biega w sposób płynny i skoordynowany	1	2	3	4	5	d440

Obszar 5. Dbanie o siebie, samoobsługa i samodzielność							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
34	dba o higienę osobistą	1	2	3	4	5	d510
35	podjmuje aktywności prozdrowotne i dba o dobrą kondycję	1	2	3	4	5	d570
36	respektuje zasady bezpieczeństwa na terenie szkoły i poza nią	1	2	3	4	5	d570
37	sygnalizuje pogorszenie stanu zdrowia i prosi o pomoc z powodu odczuwanych dolegliwości fizycznych lub psychicznych	1	2	3	4	5	d570

Obszar 6. Życie domowe							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
38	dba o porządek w miejscu pracy/nauki/zamieszkania, wykorzystując do tego sprzęt gospodarstwa domowego	1	2	3	4	5	d640
39	ma swoje stałe obowiązki związane z prowadzeniem gospodarstwa stosowne do wieku	1	2	3	4	5	d640

Obszar 7. Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie							
Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
40	okazuje szacunek i serdeczność w relacjach z innymi ludźmi	1	2	3	4	5	d710
41	konstruktywnie reaguje na pozytywne i negatywne informacje dotyczące jej osoby	1	2	3	4	5	d710
42	kontroluje swoje emocje w relacjach z rówieśnikami	1	2	3	4	5	d720
43	kontroluje swoje zachowanie (m.in. agresję werbalną i fizyczną) podczas kontaktów interpersonalnych	1	2	3	4	5	d720
44	potrafi zareagować na dostrzegane niebezpieczeństwo w sytuacji kontaktu z osobami nieznanymi	1	2	3	4	5	d730

45	nawiązuje i utrzymuje adekwatne kontakty z nauczycielami, wychowawcami, terapeutami, opiekunami praktyk zawodowych, przełożonymi w miejscu pracy/praktyki zawodowej	1	2	3	4	5	d740
46	nawiązuje i utrzymuje kontakty z rówieśnikami w klasie lub miejscu zamieszkania	1	2	3	4	5	d750
47	utrzymuje relacje z członkami rodziny innymi niż rodzice	1	2	3	4	5	d760

Obszar 8. Edukacja szkolna

Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
48	realizuje obowiązek szkolny – regularnie uczestniczy w zajęciach szkolnych	1	2	3	4	5	d820
49	wypełnia obowiązki wynikające z roli ucznia	1	2	3	4	5	d820
50	utrzymuje prawidłowe relacje z rówieśnikami, potrafi rozwiązywać sytuacje konfliktowe w sposób społecznie akceptowany	1	2	3	4	5	d820
51	w razie odczuwania trudności w uczeniu się prosi o pomoc nauczyciela lub inną osobę	1	2	3	4	5	d820
52	potrafi dokonać zgodnego z własnymi predyspozycjami wyboru kontynuacji kształcenia w odniesieniu do przyszłego zawodu (np. analizuje własne zasoby, zainteresowania, zdolności, kompetencje, predyspozycje zawodowe)	1	2	3	4	5	d820

Obszar 9. Życie w społeczności lokalnej

Osoba ucząca się:		1	2	3	4	5	Kod ICF
53	inicjuje spotkania pozalekcyjne w gronie kolegów i koleżanek	1	2	3	4	5	d920
54	ma hobby, które wymaga aktywności i twórczości	1	2	3	4	5	d920

Normy stenowe – z uwzględnieniem wieku osób badanych

Wyniki surowe KSzOF-I-III przeliczono na skalę stenową i wyodrębniono wyniki niskie, przeciętne i wysokie (tabela 1). Wyniki niskie sytuują się od 1–4 stena, wyniki przeciętne od 5–7 stena, a wyniki wysokie od 8–10 stena.

**Tabela 1. Normy stenowe – wynik ogólny KSzOF-I-III
(osoby uczące się w klasach I-III)**

opis wyniku	nauczyciele		rodzice	
	przedziały wyników	sten	przedziały wyników	sten
wynik wysoki	238–260	10	233–260	10
	218–237	9	214–232	9
	197–217	8	194–213	8
wynik przeciętny	175–196	7	172–193	7
	154–174	6	151–171	6
	135–153	5	132–150	5
wynik niski	113–134	4	110–131	4
	91–112	3	90–109	3
	72–90	2	70–89	2
	52–71	1	52–69	1

Wyniki surowe KSzOF-IV-VI przeliczono na skalę stenową i wyodrębniono wyniki niskie, przeciętne i wysokie (tabela 2). Wyniki niskie sytuują się od 1–4 stena, wyniki przeciętne od 5–7 stena, a wyniki wysokie od 8–10 stena.

**Tabela 2. Normy stenowe – wynik ogólny KSzOF-IV-VI
(osoby uczące się w klasach IV-VI)**

opis wyniku	nauczyciele		rodzice	
	przedziały wyników	sten	przedziały wyników	sten
wynik wysoki	232–260	10	236–260	10
	216–231	9	216–235	9
	193–215	8	195–215	8
wynik przeciętny	175–191	7	175–194	7
	153–174	6	158–174	6
	132–152	5	135–157	5
wynik niski	111–130	4	113–134	4
	92–110	3	94–112	3
	71–91	2	72–93	2
	52–70	1	52–71	1

Wyniki surowe KSzOF-VII-VIII przeliczono na skalę stenową i wyodrębniono wyniki niskie, przeciętne i wysokie (tabela 3). Wyniki niskie sytuują się od 1–4 stena, wyniki przeciętne od 5–7 stena, a wyniki wysokie od 8–10 stena.

**Tabela 3. Normy stenowe – wynik ogólny KSzOF-VII-VIII
(osoby uczące się w klasach VII-VIII)**

opis wyniku	nauczyciele		rodzice	
	przedziały wyników	sten	przedziały wyników	sten
wynik wysoki	231–250	10	230–250	10
	211–230	9	209–229	9
	188–210	8	187–208	8
wynik przeciętny	172–187	7	170–186	7
	150–171	6	149–169	6
	129–149	5	130–148	5
wynik niski	112–128	4	114–129	4
	90–111	3	91–113	3
	70–89	2	71–90	2
	50–69	1	50–70	1

Wyniki surowe KSzOF-SPP dla szkół ponadpodstawowych przeliczono na skalę stenową i wyodrębniono wyniki niskie, przeciętne i wysokie (tabela 4). Wyniki niskie sytuują się od 1–4 stena, wyniki przeciętne od 5–7 stena, a wyniki wysokie od 8–10 stena.

Tabela 4. Normy stenowe – wynik ogólny KSzOF-SPP (osoby uczące się w szkołach ponadpodstawowych)

opis wyniku	nauczyciele		rodzice	
	przedziały wyników	sten	przedziały wyników	sten
wynik wysoki	248–270	10	249–270	10
	226–247	9	225–248	9
	204–225	8	204–224	8
wynik przeciętny	184–203	7	185–203	7
	164–183	6	163–184	6
	142–163	5	143–162	5
wynik niski	119–141	4	121–142	4
	96–118	3	97–120	3
	73–95	2	74–96	2
	54–72	1	54–73	1

Procedura przebiegu Szkolnej Oceny Funkcjonalnej

Proces Szkolnej Oceny Funkcjonalnej zawsze ma charakter responsywny – jest odpowiedzią na zauważoną przez dziecko, jego rodzica lub nauczyciela trudność w zakresie codziennego pomyślnego funkcjonowania w środowisku domowym lub szkolnym. Dostrzeżona trudność nie musi być potwierdzona klinicznie. Ocena funkcjonalna podejmowana jest zarówno w takich sytuacjach, kiedy dziecko posiada diagnozę kryterialną i wymaga wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ale także wtedy, kiedy zgłaszane trudności nie są poparte diagnozą psychologiczną czy medyczną. Wystarczającym powodem rozpoczęcia oceny funkcjonalnej jest zatem zgłoszenie takiej potrzeby przez dziecko/osobę uczącą się, nauczyciela lub rodzica.

Jednocześnie należy dodać, że ocena funkcjonalna nie powinna być traktowana jako proces, w którym powinno uczestniczyć każde dziecko, ponieważ nie ma ona charakteru klasycznych badań przesiewowych w kierunku diagnozy jakiegoś problemu. Do tego celu służą inne narzędzia psychologiczne i pedagogiczne (np. narzędzia pozwalające wykryć wczesne objawy autyzmu, początki trudności w czytaniu i pisaniu czy inne zaburzenia).

Posiadanie przez ucznia diagnozy kryterialnej (np. orzeczenia o niepełnosprawności) nie musi automatycznie uruchamiać procesu oceny funkcjonalnej. Osoba z określoną niepełnosprawnością niekoniecznie bowiem doświadcza trudności w zakresie aktywności i uczestniczenia: mając niepełnosprawność, może nie mieć trudności w zakresie udziału w zajęciach lekcyjnych, spędzania czasu wolnego czy nawiązywaniu znaczących relacji z innymi osobami. Ocena funkcjonalna będzie potrzebna jednak w każdej sytuacji, kiedy takie trudności zostaną zauważone lub zgłoszone.

Dyrektor szkoły wyznacza w placówce osobę lub osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie procesu oceny funkcjonalnej. W zależności od wielkości placówki i innych czynników rolę tę może pełnić pedagog specjalny, psycholog

szkolny czy pedagog szkolny. Może to także być – po odpowiednim przeszkoleniu – nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej pracujący z daną klasą czy wychowawca klasy. Wyznaczenie koordynatora Szkolnej Oceny Funkcjonalnej dla danego ucznia jest niezbędne w celu sprawnego przebiegu procesu, który ma charakter dynamiczny i wymaga pracy zespołowej. Jest też potrzebne z punktu widzenia rodziców, dla których koordynator jest „osobą pierwszego kontaktu”, która może wyjaśnić przebieg procesu oceny funkcjonalnej i wskazać w nim ich rolę (por. Otrębski i in., 2022).

Zgodnie z modelem biopsychospołecznego postrzegania niepełnosprawności oraz modelem proponowanym w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) w procesie oceny funkcjonalnej brane są pod uwagę cztery elementy składowe:

1. zdiagnozowane niepełnosprawności i dysfunkcje w zakresie struktur i funkcji ciała (jeśli występują),
2. zakres możliwości aktywności i uczestnictwa w codziennych sytuacjach,
3. czynniki środowiskowe mające znaczenie dla funkcjonowania osoby,
3. czynniki osobowe, podmiotowe, charakterystyczne zasoby danej osoby.

W procesie Szkolnej Oceny Funkcjonalnej wykorzystywane są zatem wszelkie informacje o osobie uczącej się, które zostały zebrane przez specjalistów szkolnych lub przekazane przez rodziców. Dotyczy to zwłaszcza takiej sytuacji, w której uczeń w poprzednich latach uczestniczył w procesie wczesnego wspomaganie rozwoju lub wykonywana ocena funkcjonalna jest kolejną oceną w czasie jego edukacji. Dokumentacja z poprzednich diagnoz i ocen, a także przebiegu i ewaluacji wsparcia edukacyjno-specjalistycznego, powinna być przekazana osobie koordynującej szkolną ocenę funkcjonalną tak, aby obraz funkcjonowania osoby uczącej się był jak najbardziej pełny. Informacje posiadane przez koordynatora oceny funkcjonalnej dotyczyć mogą w szczególności zdiagnozowanych u dziecka zaburzeń struktur i funkcji ciała oraz zasobów osobowych posiadanych przez ucznia (np. wysokiego poziomu motywacji do nauki, dobrych kompetencji poznawczych, umiejętności organizacyjnych i innych).

Rekomenduje się także, aby każda szkoła dysponowała aktualnymi informacjami w zakresie poziomu dostępności szkoły i jej przygotowania do edukacji uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami. Posiadanie takich informacji oraz ewentualne podjęcie działań w zakresie zwiększenia poziomu dostępności z poziomu instytucji, pozwoli na lepsze przygotowanie środowiska uczenia się – i co za tym idzie – zmniejszenie obciążeń osoby uczącej się i jego

nauczycieli w zakresie modyfikowania i adaptowania procesu edukacji do jego potrzeb.

Kluczowym elementem procesu Szkolnej Oceny Funkcjonalnej jest określenie potrzeb i możliwości osoby uczącej się w zakresie jego uczestnictwa i aktywności. W procesie tym wykorzystywane są przede wszystkim skale obserwacyjne (por. np. Domagała-Zyśk i in., 2022). Poniżej przedstawiony został przebieg procesu Szkolnej Oceny Funkcjonalnej z wykorzystaniem narzędzia Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej.

Etap 1. Czynności wstępne

Proces oceny funkcjonalnej danej osoby uczącej się rozpoczyna się zawsze wtedy, kiedy zostanie zgłoszona taka potrzeba – przez ucznia, jego rodziców, nauczyciela lub innego specjalistę szkolnego. Po podjęciu takiej decyzji uczestnikom procesu udostępniane są arkusze obserwacyjne – Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej, w wersji odpowiedniej dla wieku ucznia. Arkusze powinny być przekazane co najmniej trzem osobom (np. rodzicowi lub rodzicom dziecka, nauczycielowi edukacji wczesnoszkolnej/wychowawcy lub nauczycielowi przedmiotu, specjalście szkolnemu). Uczestnicy zapoznają się z arkuszem, a jeśli jest to potrzebne, koordynator Szkolnej Oceny Funkcjonalnej wyjaśnia zasady prowadzenia obserwacji funkcjonalnej (por. Domagała-Zyśk, 2023, 2024). Po zakończeniu obserwacji ucznia ustalany jest termin spotkania zespołu.

Etap 2. Obserwacja funkcjonalna

Istotne jest, aby obserwacje osoby uczącej się nie były tylko powierzchownym stwierdzeniem faktów, ale miały charakter pogłębionej obserwacji, w której nie tylko zauważane jest dane zachowanie, ale refleksji poddawane są także możliwe przyczyny pojawienia się tego zachowania (tzw. *obserwacja ABC*, Domagała-Zyśk, Knopik, Oszwa, 2017, Domagała-Zyśk, 2023, 2024). Zadanie prowadzenia takiej obserwacji ucznia (nazwanej „obserwacją pedagogiczną”) zapisano także w przepisach prawnych dotyczących edukacji (por. Rozporządzenie o organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej z 30.04.2013 r. i późniejsze). Obserwacja dziecka powinna trwać co najmniej trzy–cztery tygodnie i dotyczyć jego funkcjonowania w różnych miejscach: w domu, na lekcjach, w świetlicy szkolnej, w szkolnej szatni, w czasie zajęć na świeżym powietrzu,

w trakcie swobodnych zajęć pozalekcyjnych itp. Jeśli osoba wypełniająca kwestionariusz nie ma możliwości zauważenia pewnych zachowań dziecka rozmawia z osobami, które mogą takie zachowania znać, np. z rodzicami dziecka, innymi nauczycielami, pracownikami niepedagogicznymi szkoły itp.

Obszary obserwacji funkcjonalnej nie dotyczą wiedzy szkolnej osoby uczącej się, ale szeregu jego zachowań, aktywności, kompetencji i umiejętności, których posiadanie jest niezbędne do pomyślnego funkcjonowania w danym wieku. Zostały one zebrane w dziewięciu obszarach, zgodnie z modelem ICF i dotyczą:

1. Uczenia się i stosowania wiedzy
2. Ogólnych zadań i obowiązków
3. Porozumiewania się
4. Motoryki
5. Samodzielności i samoobsługi
6. Życia domowego
7. Relacji międzyludzkich
8. Pełnienia roli ucznia
9. Pozaszkolnego funkcjonowania społecznego

Każde z zachowań osoby uczącej się oceniane jest na pięciostopniowej skali, od wartości 1, oznaczającej, że dane zachowanie występuje w niewielkim stopniu do wartości 5, oznaczającej, że dane zachowanie występuje w bardzo dużym stopniu.

Sam etap obserwacji funkcjonalnej osoby uczącej się jest już dla niej wsparciem – ponieważ w tym czasie zyskuje uwagę ze strony osób dorosłych. Zdarza się, że już na tym etapie rodzice czy nauczyciele dziecka wypracowują adekwatne do jego sytuacji strategie wsparcia.

Etap 3. Spotkanie Zespołu Konsultacyjnego

Etap 3a. Wspólne rozumienie sytuacji osoby uczącej się

Po zakończeniu obserwacji funkcjonalnej odbywa się spotkanie Zespołu Konsultacyjnego, w którym biorą udział osoby prowadzące obserwacje dziecka. Głównym celem spotkania jest porównanie spostrzeżeń dotyczących funkcjonowania ucznia oraz podjęcie próby zrozumienia istoty doświadczanych przez niego trudności. Dane zebrane w narzędziu KSzOF mogą zostać poddane

analizom ilościowym – możliwe jest odniesienie poziomu funkcjonowania osoby uczącej się w aspekcie aktywności i uczestniczenia do odpowiedniej dla wieku i płci wartości stenowej oraz przygotowanie profilu funkcjonowania danej osoby.

Niezwykle istotne jest także przeprowadzenie analizy jakościowej zebranego materiału. Warto szczególnie zwrócić uwagę na następujące kwestie:

1. W jakich obszarach zaobserwowano najwięcej trudności, a w których obszarach trudności nie występują (mocne strony)?
2. Czy i jakie są różnice w zakresie oceny występowania określonych zachowań dziecka pomiędzy różnymi obserwatorami? Z czego mogą wynikać te różnice?
3. Jakie poczyniono dodatkowe obserwacje, których nie zawarto w arkuszu KSzOF?
4. Które obszary funkcjonowania osoby uczącej się wymagają dalszej, pogłębionej oceny lub diagnoz medycznych czy psychologicznych?
5. Jeżeli ocena funkcjonalna prowadzona jest po raz drugi lub kolejny – jakie zaobserwowano różnice między wcześniejszymi a obecnymi obserwacjami funkcjonowania osoby uczącej się?

Etap 3b. Ustalenie planu wsparcia edukacyjno-specjalistycznego

Po analizie zebranych danych, pochodzących zarówno z arkusza KSzOF, jak i z innych dostępnych Zespołowi źródeł, Zespół Konsultacyjny opracowuje plan wsparcia edukacyjno-specjalistycznego. Ważne jest wybranie 1–2 obszarów, w którym/których podjęte zostaną działania wspierające, precyzyjne określenie celów wsparcia oraz działań, które będą podejmowane przez różne osoby.

Zespół rekomenduje także proponowany poziom wsparcia¹:

- **POZIOM 1.** Wsparcie w trakcie bieżącej pracy z uczniem,
- **POZIOM 2.** Wsparcie dodatkowe,
- **POZIOM 3.** Wsparcie specjalistyczne.

---

1 Omówienie poziomów wsparcia znajduje się w pełnej wersji publikacji: Gajdzica Z., Widawska E., Byra S., Domagała-Zyśk E., Jachimczak B., Piotrowicz R., Neroj E. (2024). Ocena funkcjonalna w szkole dla każdego – założenia, pomiar, zastosowanie. Katowice–Kraków: AT Wydawnictwo.

Istotne jest, by w spotkaniu Zespołu Konsultacyjnego wzięły udział wszystkie osoby zainteresowane i zaangażowane w proces wspierania osoby uczącej się. Zdaniem Judith Hollenwenger (2007) podjęcie takiej zespołowej próby zrozumienia sytuacji ucznia jest bardziej efektywne niż szereg rozmów i konsultacji indywidualnych, podejmowanych np. przez rodzica oddzielnie z pedagogiem szkolnym i z każdym z nauczycieli dziecka.

Etap 4. Monitorowanie przebiegu wsparcia

Ustalony na spotkaniu plan wsparcia edukacyjno-specjalistycznego jest na bieżąco monitorowany, zarówno przez nauczycieli i specjalistów szkolnych, jak i przez rodziców. Cały czas prowadzona jest także aktywna obserwacja pedagogiczna funkcjonowania ucznia, a zauważone zmiany są odnotowywane w planie wsparcia, mogą także być podstawą do wprowadzania bieżących modyfikacji planu (np. zwiększania lub zmniejszania wsparcia w danym zakresie, wprowadzania nowych strategii wsparcia, jeśli proponowane uprzednio nie sprawdzają się). Plan wsparcia osoby uczącej się jest dokumentem „żywym”, a obserwacja funkcjonalna – stałym procesem towarzyszenia dziecku.

Etap 5. Ewaluacja planu wsparcia edukacyjno-specjalistycznego

Po zakończeniu zaplanowanego wsparcia (zazwyczaj po 3–5 miesiącach) dokonywana jest ewaluacja planu wsparcia. Jeśli koordynator Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (po zasięgnięciu opinii rodziców i nauczycieli) uzna to za wskazane, dokonywana jest ponowna ocena funkcjonalna z wykorzystaniem arkusza KSzOF, dzięki czemu możliwe będzie zaobserwowanie zmian w funkcjonowaniu osoby uczącej się. Na ewaluacyjnym spotkaniu Zespołu Konsultacyjnego omawiane są obszary osiągnięcia celów wsparcia, a jeśli jest taka potrzeba, modyfikowane strategie jego realizacji i zakres. Po pierwszym okresie udzielania wsparcia edukacyjno-specjalistycznego w szkole, przy braku efektów wsparcia, Zespół Konsultacyjny może także podjąć decyzję o skierowaniu osoby uczącej się na pogłębioną ocenę funkcjonalną do placówki specjalistycznej, np. poradni psychologiczno-pedagogicznej.

: Bibliografia

- Chrzanowska, I. (2019). *Nauczyciele o szansach i barierach edukacji włączającej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Domagała-Zyśk E. (2023). Obserwacja funkcjonalna w modelu Szkolnej Oceny Funkcjonalnej. W: Chałas K., Buk-Cegiełka M. *Funkcjonowanie szkoły i jej podmiotów wobec wyzwań cywilizacyjnych – teoria, badania, projektowanie zmian*. Tom II, 73–82.
- Domagała-Zyśk E. (2024). Non-pedagogical school personnel as agents in the Functional Assessment of students with disabilities and special educational needs. *International Journal of Special Education*, 39(1),53–59. DOI: <https://doi.org/10.52291/ijse.2024.39.6>
- Domagała-Zyśk E., Knopik T., Osza U. (2017). *Diagnoza funkcjonalna rozwoju społeczno-emocjonalnego uczniów w wieku 9–13 lat*. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.
- Domagała-Zyśk E., Mariańczyk K., Chrzanowska I., Czarnocka M., Jachimczak B., Olempska-Wysocka M., Otrębski W., Papuda-Dolińska B., Pawlak K., Podgórska-Jachnik D. (2022). *Szkolna Ocena Funkcjonalna: Przebieg procesu w aspekcie oceny aktywności i uczestnictwa*. Lublin: Wydawnictwo KUL. <http://hdl.handle.net/20.500.12153/4038>
- Gajdzica Z. (2020). *Uczeń z lekką niepełnosprawnością intelektualną w szkole ogólnodostępnej. Nauczyciele o (nie)zmienianej sytuacji w kontekście kultury szkoły inkluzyjnej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Gajdzica Z., Widawska E., Byra S., Domagała-Zyśk E., Jachimczak B., Piotrowicz R., Neroj E. (2024). *Ocena funkcjonalna w edukacji włączającej. Ocena funkcjonalna w szkole dla każdego – założenia, pomiar, zastosowanie*. Katowice–Kraków: AT Wydawnictwo.
- Graham L.J. (red.) (2024). *Inclusive education for the 21st century. Theory, policy, and practice*. London and New York: Routledge.
- Hollenweger J., Lienhard P. (2007). *Konsultacje szkolne. Metodyka planowania działań wspierających oraz klasyfikacja działań z zakresu pedagogiki specjalnej*. Bildungsdirektion Kanton Zürich (Resort Oświaty dla kantonu Zurych). Tłumaczenie: MEIN 2021, materiały wewnętrzne.
- Model edukacji dla wszystkich. (2020). Warszawa: MEN, dokument powielony.

- Otrębski W., Mariańczyk K., Amilkiewicz-Marek A., Bieńkowska K. I., Domagała-Zyśk E., Kostrubiec-Wojtachnio B., Papuda-Dolińska B., Pisula E. (2022). Standardy przebiegu oceny funkcjonalnej oraz planowania wsparcia edukacyjno-specjalistycznego. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Skibska, J., Borzęcka, A., Twaróg-Kanus, A. (2020). Kompetencje diagnostyczne i terapeutyczne w percepcji nauczycieli szkół ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych. Kraków: Impuls.